

Eidsvoll 1814, 8-10 trinn

SKRIFTLIG GJENGIVELSE AV OMVISNINGEN «ET MODIG OPPRØR»

Utendørs

Her er Eidsvollsbygningen. Der skjedde det mye for 200 år siden, i 1814. Det har jeg lyst å lære litt mer om. Vil du bli med? Kom da! Kanskje det er en guide. Jeg går og spør.

- Hei! Er du guide her?
- Ja, jeg heter Rannveig og er guide på Eidsvollsbygningen.
- Så flott! Hei, jeg heter Line Beate.
- Hyggelig.
- Kan du fortelle litt om bygningen?

Jeg kan gi dere en omvisning. Kjempefint at dere kom akkurat nå! I år, i 2014, hvor det er 200-årsjubileum for Grunnloven, og tillegg en nyrestaurert Eidsvollsbygning. Da foreslår jeg at vi bare går inn.

Vestibyen

Velkommen inn i Vestibyen i Eidsvollsbygningen, til Carsten Ankers storslåtte hjem. Han kjøpte Eidsvoll Jernverk i 1794 og dette var hovedhuset. Han begynte å bygge om huset, for han ville ha et moderne hjem. Som dere kan se her i Vestibyen med blant annet søyler. Han var inspirert av Antikken, og på midten av 1700-tallet hadde de gjenoppdaget Pompeii og rødfargen her i Vestibyen er pompeiansk rød. En annen ting som var viktig i den perioden var symmetri. Hvis dere kan tenke dere en strek midt i rommet, så skulle det være likt på begge sider. Og som man kan se i Vestibyen så står søylene symmetrisk overfor hverandre. Da går vi videre inn i Hagestua.

Hagestua

Nå har vi kommet inn i Hagestua og i dette rommet ble det holdt et veldig viktig møte i februar i 1814. Men før vi sier noe om det må vi se oss lengre tilbake, for i 1814 hadde Danmark og Norge vært i union i over 400 år, i 434 år for å være helt nøyaktig.

Den gangen var styreformene eneveldige. Vet dere hva det betyr? At kongen var eneveldig? Jo, det betyr at kongen hadde all makt. Men på denne tida vokste det fram noen nye tanker og ideer som utfordret det gamle styresettet. Etter at det hadde vært revolusjoner i både Frankrike og Amerika herjet det en krig i Europa. Vet dere hvilken krig det er snakk om? Jo, det var Napoleonskrigene som herjet gjennom Europa, og den dansk-norske kongen, Frederik den 6., ble med på Napoleon og Frankrike sin side. Vi kjempet mot blant andre England og Sverige.

Kielfreden 14.01.1814

Napoleon taper etter hvert flere slag, og når han taper et avgjørende slag i Leipzig, høsten 1813 blir det klart for stormaktene i Europa at Napoleon kommer til å tape hele krigen. Sverige, med Carl Johan som kronprins i spissen, hadde vært med på å slå Napoleon. De hadde gått med i krigen med et krav; hvis de klarte å slå Napoleon ville de ha Norge som et krigsbytte. Og i Kielfreden, som ble undertegnet i Kiel 14. januar 1814 står det at den danske kongen må gi fra seg Norge til Sverige. Men Napoleonskrigene var ikke helt over, og Carl Johan hadde lovt å kjempe mot Napoleon til han var slått på ordentlig. Så Carl Johan var fremdeles nede i Europa, og stod ikke klar til å overta Norge med en gang.

Stormannsmøte/Notabelmøte

Siden Carl Johan ikke var klar for å overta Norge, åpnet det seg et handlingsrom for modige nordmenn og for den dansk-norske arveprinsen, Christian Frederik. Den 16. februar inviterte Kronprins Christian Frederik til et viktig møte i dette rommet. For han var ikke interessert i at Norge skulle bli en del av Sverige, Christian Frederik ønsket at Norge skulle bli et selvstendig land. Derfor inviterte han 21 menn til dette rommet, 16. februar 1814 hvor de skulle diskutere Norges situasjon.

På møtet den 16. februar, som blir kalt Stormannsmøtet eller Notabelmøtet diskuterte de tre ting. Det første Christian Frederik la fram for forsamlingen var om de ville godta Kieltraktaten, at Norge skulle inn i union med Sverige? Det ville de ikke. Det de ønsket var at Norge skulle bli et selvstendig land. Når det var bestemt, ønsket kronprins Christian Frederik å utrope seg selv til konge. Han mente han hadde rett til det, at han hadde retten til å arve Norge.

Men det var spesielt én mann, Georg Sverdrup, som var motstander av dette. Han var nemlig inspirert av tankene fra revolusjonene i Europa og fra 1700-tallsfilosofene, og av folkesuverenitetsprinsippet. Etersom vi nå ikke var under den danske kongen lengre, mente han at makta var falt tilbake til det norske folk. Så det var kun det norske folket som kunne gi kongen makt. Han skulle altså ikke være en eneveldig konge, som fikk makten fra Gud. Men han skulle la seg velge til konge av det norske folk. Dette gikk prinsen med på til slutt.

De bestemte også at det skulle skrives en norsk grunnlov som prins Christian Frederik, etter å ha blitt valgt til konge, skulle styre etter. Det var jo det norske folket som skulle velge prins Christian Frederik til konge, og som skulle skrive den norske grunnloven. Men alle i hele Norge kunne ikke være med på dette. Derfor skulle det holdes valg på representanter i hele Norge, som skulle komme hit til Eidsvoll innen åtte uker for å skrive den norske grunnloven og velge prins Christian Frederik til konge.

Eneveldet faller

Det var her i Hagestua at opprøret begynte i 1814. Samtalene etter 16. februar forandret Norge til evig tid. Det var her eneveldet falt. Og fra nå av skulle det norske folk bestemme. Valgene til riksforsamlingen foregikk i kirkene, og prins Christian Frederik hadde vært med på å lage valgregler. Han var smart, for han påla alle menn å avlegge en ed for å binde dem til selvstendighetskampen. Så alle menn måtte reise sin høyre hånd, og så ble eden lest opp. ”Svørge I, at hævde Norges Sælvstedsighed, og at vove Liv og Blod for det elskede Fædreland?” Når eden var lest opp måtte de svare “Jeg sverger”.

Når vi snakker om 1814 er det viktig å huske at ikke alle var for norsk selvstendighet. Dere har kanskje hørt om grev Herman Wedel-Jarlsberg? Han ledet en liten opposisjon, som mente at det beste for Norge var en union med Sverige. Så når vi nå skal gå gjennom huset, må vi ha i bakhodet at noen ikke var for norsk selvstendighet.

Men nå skal vi gå litt videre, for i 1814 fikk prins Christian Frederik lov til å bo i de fineste stuen her i huset til Carsten Anker – vi går videre inn i selskapsfløyen.

Prinsens spisestue

Nå har vi kommet inn i Nystuen. Det er et av rommene i selskapsfløya. I huset til Carsten Anker har vi en selskapsfløy, som er den nordre fløya. Den søndre fløya, som er på motsatt side av huset, er den private delen av huset. Det var der familien bodde. Dette rommet, Nystuen, brukte prins Christian Frederik som spisestue. Hver kveld under riksforsamlingen ble det dekket et flott taffel til prinsen, hvor han inviterte 12 av Eidsvollsmennene til å spise middag sammen med seg.

Audiensværelse

Nå står vi i prins Christian Frederik sitt Audiensværelse. Audiens betyr å få et møte med en kongelig. Og alle 112 mennene kom hit for å møte prinsen 10. april, men selvfølgelig ikke alle samtidig. Fra Akershus amt var det tre representanter. Det var Christian Magnus Falsen, Peder Anker og Christian Kollerud. De kom inn disse dørene og inn til dette rommet og gav prins Christian Frederik noen adresser og fullmakter, som hadde blitt skrevet i Akershus amt da det ble avholdt valg på representanter. Fullmaktene og adressene var “smiskete” brev som skulle hylle prinsen. De har veldig fin skrift, men er litt vanskelige å lese. Vi har oversatt til mer forståelig skrift, så nå skal jeg lese et lite utdrag.

Kjære prins. De er både modig og flott. Tusen takk for at De, Deres kongelige høyhet, beskytter oss mot de svenske volds mennene. Deres kongelige høyhet må alltid passe på oss. De er vår redningsmann.

De så på prinsen som en redningsmann, at han skulle stå ved nordmennenes side og kjempe mot “voldsmennene” som de kalte svenskene, som skulle erobre Norge. Og så, når de hadde gitt fra seg fullmaktene og adressene, og blitt godkjent som Eidsvollsmenn, fikk de et adgangskort med navnet sitt på. Prinsen var nemlig litt redd for at svenske spioner skulle snike seg inn og spolere hele opplegget her på Eidsvoll. Derfor var det viktig at alle hadde adgangskort og kunne vise at de var riktige Eidsvollsmenn.

Hjørnestuen

Prins Christian Frederik fikk benytte seg av tre rom i selskapsfløyen som sin egen leilighet, våren 1814. Og nå står vi i det tredje rommet, et rom prinsen brukte som sin dagligstue.

I taket er det takmalerier av greske guder. Dere husker kanskje vi snakket om søylene i Vestibylen og at Carsten Anker var opptatt av Hellas? Her er det altså greske guder.

Her borte kan vi se Zevs og her er Apollon. Når vi går videre skal vi gjennom den døra her. Når vi nå går videre skal vi gjennom den døra her. Og som dere ser, skal den egentlig ikke synes. Den skal gå i ett med veggen. Den fører egentlig inn i en hemmelig gang.

Det hvite værelset

Nå har vi flytta oss fra selskapsfløyen til den private delen av huset, og opp til 2. etasje. Eidsvollsmennene bodde ikke i huset i 1814, her var det ikke plass til alle de 112 mennene. De bodde på gårder rundt omkring i Eidsvoll.

For å forenkle jobben med grunnloven valgte Eidsvollsmennene to komiteer. Den ene, finanskomiteen, skulle finne ut om Norge hadde råd til å være et eget land. Og konstitusjonskomiteen skulle utarbeide forslag til en grunnlov.

Da går vi videre til konstitusjonskomiteens værelse.

Konstitusjonsrommet

Konstitusjonskomiteens værelse

(Samtale med Falsen, Rannveig har første replikk)

- Åh, beklager! Er det greit at vi kommer inn her?
- Vel, men kom så bare inn.
- Når vi nå likevel har forstyrret Dem, kan De fortelle litt hva som har skjedd de siste ukene?
- Men vet De hvem jeg er? Er jeg blitt introdusert?
- Ja, på en måte. Jeg nevnte Dem så vidt i Audiensværelset. Men De vil kanskje presentere Dem selv
- Nei takk.
- OK. Dette er altså Christian Magnus Falsen. Han er soren-skriver i Follo, og en representant her på Eidsvoll. Han ble valgt til leder av konstitusjonskomiteen. Og han er også kalt for “grunnlovens far”.
- “Grunnlovens far”? Du verden!
- Ja, det stemmer. Men kan De nå fortelle oss litt?
- Ja, absolutt!

Arbeidet de 6 ukene

- Jeg antar dere er kommet hit for å høre om arbeidet som har blitt lagt ned her de siste ukene. Det har vært seks tyngende uker. Men samtidig desto mer imponerende. 112 menn av fedrelandet, valgt av folket selv, har sittet skulder ved skulder som likemenn. Prest og oberst, bonde og embetsmann. Det har vært uenighet, men også enighet. Vi skriver i dag 17. mai 1814, og som Hans Kongelige Høyhet prins Christian Frederik så vakkert sa det da Sverdrup og deputasjonen overbrakte Hans Majestet vår nye Grunnlov: “Denne dagen er den viktigste i de norske årbøker.” Denne dagen kommer til å bli husket for ettertiden. Det kjenner jeg her inne.
- Men De må være sliten etter alt arbeidet, herr Falsen?
- Joda, jeg er sliten. Men desto mere opprømt. Vi har en folkevalgt konge, Europas første folkevalgte konge. Og Hans Majestet anvender ikke ord som “undersætter”. Nei da. Medborgere. Jeg er min konges medborger.
- Hvor ble det av eneveldet?
- Borte!
- For oss, herr Falsen, er det en stor ære å møte Dem. Kunne De fortalt litt mer?
- Selvfølgelig. Da Kieltraktaten var et faktum i januar kom jeg

og min gode venn Adler sammen og startet arbeidet med en grunnlov for et selvstendig Norge. Det måtte handles raskt. Jeg har før studert de nye grunnlover, uavhengighetserklæringen av Amerikanske forente stater samt grunnloven av Frankrike, som især har vært til stor inspirasjon for meg.

Konstitusjonskomiteen

- De ble valgt inn i konstitusjonskomiteen her på Eidsvoll. Hva har Dere snakket om i den komiteen?

- Skal den allmenne borger verne om landet? Eller er det kun bondesønner som skal ut i krig? Skal alle betale skatt, uavhengig av formue? Og har vi rett og slett råd til å bli selvstendige? Ja, det har blitt diskutert, så granbar har drysset ned fra veggene i ballsalen.

- Ja, det var mange spørsmål. Men noen har Dere kanskje blitt enige om også?

- I høyeste grad. Alle ønsker jo folkestyre. Folket skal selv bestemme over landet sitt. Alle vil ha ytringsfrihet og trykkefrihet. Alle vil ha likhet for loven, med et uavhengig og rettferdig rettsvesen. Og til slutt ønsker alle fortsatt kongedømme.

- Synes Dere det høres klokt ut?

- Ja, synes det høres fint ut.

- Jeg håper jo arbeidet vi har gjort her på Eidsvoll vil gagne det norske folk. Men vi vet jo ingenting. For alt vi vet så mønstrer Carl Johan hæren sin allerede.

- Å, så du er redd for at svenskene står ved grensa og venter?

- Ja, om bare England kunne støttet norsk selvstendighet, så ville vi stått meget, meget sterke.

- Men driver De fremdeles og arbeider i dette rommet?

- Nei, arbeidet er faktisk unnagjort. Jeg skriver på et brev til min kone, Elisabeth. Hun venter barn disse dagene. Så jeg tenkte hun kunne få vite litt av det som foregår her.

- Er det det første barnet?

- Femte. Han skal hete Georg Benjamin, etter mine amerikanske forbilder. Men må jeg få lov å be med Dere inn i det aller mest ærbødigste? Dette er jo kun for konstitusjonskomiteen. Bli med meg inn i Rikssalen.

- Det gjør vi.

Rikssalen

(Samtale med Falsen, Falsen har første replikk)

- Den siste uken har min plassering vært på podiet, som president for forsamlingen. Men jeg var ferdig i dag morges. Kjære, jeg fikk aldri med meg ditt navn.
- Rann.. (blir avbrutt)
- Samme kan det være. Jeg må trekke meg tilbake og fullføre min korrespondanse. De kan kanskje si noe om partifordelingen? Det er interessant. Takk for at I så innom.

Jeg skal komme tilbake til det Falsen sa om partidelingen, men nå er vi i Rikssalen og det var faktisk her det skjedde i 1814. Det var her 112 menn satt og skrev den norske Grunnloven. Dette skulle egentlig bli Carsten Ankers ballsal. Det er klart dette store, flotte huset trengte en ballsal. Men i 1814 var ikke dette rommet ferdig. Det var tomt og uferdig, det var ikke engang panel på veggene. Så da de hadde hatt møte i Hagestua den 16. februar og begynte å planlegge riksforsamlingen, begynte de også å gjøre i stand dette rommet. De fant vel noe panel de hadde liggende, for som vi ser er det uhøvlet panel, som de slo på veggen. De malte på hvit linfarge. Prikkene på veggene kalles stenkdekor. De slo malingen på veggen, en rask og enkel måte å gjøre i stand et rom på. De pyntet så med mange bilder som tilhørte Carsten Anker, og snekret noen provisoriske benker som de 112 mennene skulle sitte på.

Den 11. april holdt de det første møtet i denne salen. De ble plassert på benkene etter alfabetisk rekkefølge. Selv om de tilhørte ulike lag av samfunnet, hadde ulik rang, skulle de i denne salen være like. De skulle sitte side om side som likemenn. Vi tror Akershus amt var de første som ble plassert. Med Peder Anker, Christian Magnus Falsen og Christian Kollerud som de tre første, deretter gikk det alfabetisk nedover benkene.

Vi kan si at konstitusjonskomiteen hadde lagt et grunnlag. Når deres forslag var ferdig, ble det lagt fram for alle i salen i en plenumsdebatt. Og det var nå politikken begynte, at diskusjonene kunne starte. Det var nå de folkevalgte kunne komme med sine meninger. De var Norges første folkevalgte menn. Folkevalgte menn som rett og slett hadde Norges skjebne i sine

hender. De skulle ta de nye, store tankene fra revolusjonene og fra 1700-tallsfilosofene ned i noe konkret og håndfast, som da ble Grunnloven.

Partideling

Alle de 112 mennene var enige om at de skulle få til en grunnlov for Norge. Men de var litt uenige om veien til målet. Så her i salen ble det en god del krangling. Falsen ba meg komme inn på partidelingen. Som dere kanskje husker så nevnte jeg grev Herman Wedel-Jarlsberg og at han var for en union med Sverige. Han ledet unionspartiet, en liten opposisjon i denne salen som mente at en union med Sverige var det beste for Norge. Men samtidig ønsket han at Norge skulle ha en grunnlov slik at vi skulle få størst mulig indre selvstyre, men at vi skulle dele konge og utenrikspolitikk med Sverige. Det var opposisjonen. Men flertallet i denne salen var idealistene, selvstendighetspartiet. De ville at Norge skulle bli et selvstendig land og ha Christian Frederik som konge. Han som regnes som leder av selvstendighetspartiet, altså idealistene, var Christian Magnus Falsen.

Idealistene var i flertall, og fikk gjennom sine forslag her i salen. Den siste store debatten i denne salen var finansdebatten, den 13. mai - også kalt Rabalderdagen. Finanskomiteen la da fram sin innstilling, de hadde kommet fram til at Norge hadde råd til å være et eget land. Men da grep grev Herman Wedel-Jarlsberg ordet. For han visste at Norge var et fattig land, vi hadde hatt uår, det hadde vært i krig, og det var ikke mat her i landet. Wedel-Jarlsberg holdt en tale hvor han knuser finanskomiteens innstilling og mener at de har trikset med tall, og rett og slett jukset for å komme fram til sin konklusjon. Når han holder sin tale begynner flere av selvstendighetsmennene å tvile. Er det ikke noe hold i denne idealismen? Er det sann at Norge kanskje ikke kan bli et eget land?

Men etter at Wedel-Jarlsberg er ferdig med sin tale, griper en av selvstendighetsmedlemmene ordet. Det var Jonas Rein, representant fra Bergen og selvstendighetsmann på sin hals. Han holdt en flammende tale for selvstendigheten. Han vant selvstendighetsmennene tilbake igjen. Det sies at det var en

følelsesladet tale, at han oppnådde både applaus, tårer og trampeklapp. Selvstendighetsmennene var tilbake og hadde tro på et selvstendig Norge. På grunn av denne store uenigheten og de mange følelsene denne dagen, blir altså dagen kalt Rabalderdagen. Det var den siste store debatten, den 13. mai. Og da var det ikke mange dagene igjen før Grunnloven ble helt ferdig. Sent på kvelden den 16. mai var Grunnloven ferdig. Men den fikk ikke datoen sin før dagen etter, den 17. Så i Grunnloven står det “Eidsvoll af 17. mai 1814”.

Om Grunnloven

Her er en tro kopi av Grunnloven. Sånn ser den ut, selv om dette ikke er den ekte. Vet dere hvor den ekte Grunnloven fra Eidsvoll 1814 er? Jo, den er faktisk på Stortinget. Den blir trygt og godt oppbevart der, men vi er så heldige at vi har noen faksimiler, eller direkte kopier, her ved museet vårt. Det som er litt spesielt med den norske Grunnloven, er at den både er en grunnlov og en selvstendighetserklæring. Den første paragrafen i Grunnloven er selvstendighetserklæringen der det står at Norge skal være et selvstendig land. Etter denne kommer selve Grunnloven med til sammen 110 paragrafer. I Grunnloven står det blant annet at vi skal ha kongedømme, at vi skal ha folkestyre, om hvem som skal stemme ved valg. Det står at vi skal ha ytringsfrihet. Jeg pleier å si at hvis dere skal huske én paragraf av den norske Grunnloven, så husk §100, ytringsfrihetsparagrafen. Der står det at vi skal kunne si og mene det vi vil her i landet. Det står også at vi skal ha allmenn verneplikt. Til slutt i Grunnloven står datoen jeg nevnte i stad: “Eidsvoll af 17. mai 1814”, og så kommer underskrifter og segl, slike lakkstempler av alle de 112 mennene som var med og skrev Grunnloven.

17. mai

Den 17. mai var det også en annen viktig hendelse. Christian Frederik ble enstemmig valgt til norsk konge. Han ba da om to dagers betenkningstid, en liten formalitet. Så først den 19. mai holdt han sin trontale i denne salen. Da lofte Christian Frederik å styre etter Grunnloven som representanter for det norske folk hadde vedtatt. Og da var det fest. Det var prosesjon til Eidsvoll kirke, og fest på prestegården etterpå.

Den 20. mai samlet representantene seg for siste gang. Da hadde de fullført oppdraget sitt. De hadde laget en grunnlov, valgt en konge og kunne erklære Norge selvstendig. Og som en fin avslutning dannet de broderkjede. Jeg tenkte vi kunne vise det nå: de krysset armene sine, holdt hverandre i hendene og sa: “Enige og tro til Dovre faller”. Hva tror dere det betyr? Dovre er jo et fjell, og det faller ikke ned av seg selv. Så jeg tror det betyr “enig og tro til evig tid”. At de skulle ha tro på Grunnloven og på Norge som et selvstendig land. Etter dette dro Eidsvollsmennene hjem.

Union med Sverige

Nå må vi ikke glemme Carl Johan, den svenske kronprinsen som hadde retten på å få Norge. Hva sa han til at Christian Frederik hadde blitt valgt til konge, og at Norge hadde blitt et selvstendig land? Han likte det ikke. Og han hadde allerede truet med å gå til krig mot Norge.

Sent i juli samme år blir det krig mellom Norge og Sverige. Den varer i ca. 14 dager, så den var ikke så veldig langvarig. Christian Frederik skjønner at dette ikke vil gå så bra for nordmennene. Svenskene er flere mann, har større styrker, bedre våpen og er bedre trent. Så han velger å gå av som konge for Norge, og heller gå inn i forhandlinger med Sverige. For det er helt klart at Norge må inn i union med Sverige. Den 14. august blir Mossekonvensjonen undertegnet, en fredsavtale mellom Norge og Sverige. Og i løpet av høsten 1814 pågår forhandlinger for å avgjøre hvordan det norske og svenske forholdet skal være. Den 4. november vedtas en ny norsk Grunnlov, for Carl Johan godtar faktisk den norske Grunnloven. Vi får lov å styre innenrikspolitikken selv, mens vi må dele konge og utenrikspolitikk med Sverige.

Så Christian Frederik:

- Jeg må ta av deg krona. Du må abdisere. Du må tilbake til Danmark, men blir senere konge der.
- Carl Johan, du blir senere konge av Norge og Sverige, men du får ikke bli konge før du godtar den norske Grunnloven. Gjør du det? Veldig bra, da skal du få krona på hodet.

Da avslutter vi her i Rikssalen og tar en tur ned til den rekonstruerte kjelleren. Kanskje vi treffer kokka der. Men da går vi

ikke hovedtrappa som vi gikk opp, vi går en tjenertrapp. Den er ganske mørk og litt smal, det var der tjenerne måtte gå. De fikk ikke bruke den fine hovedtrappa som herskapet brukte. Vi får leke at vi er tjenere.

Kjøkkenet

Velkommen ned i kjelleren, her både bodde og jobbet tjenerne. Denne er altså rekonstruert, vi har bygd den opp igjen på nytt etter gamle tegninger og beskrivelser. Her i kjelleren er det rom for tjenerne, spiskammers, vinkjeller lagerrom og folkestue, der tjenerne spiste. Og her er også kjøkkenet, selvfølgelig. Vi banker på døra og ser om kokka er der.

(Samtale med kokka, hun har første replikk)

- Ja! Kom inn!

- Hei!

- Kommer dere?

- Vi lurte på om vi fikk komme inn i kjøkkenet ditt?

- Ja, det må dere gjerne gjøre. Men jeg har jo egentlig ikke lov å ha besøk her, er dere mange?

- Nei, det er ikke så mange.

- Kom inn da, så kan dere gå bort her.

- Jeg vet jo at du ikke får ha besøk.

- Ja, det er veldig strengt. Det er ikke jeg som bestemmer det.

- Det er vel frøken Harvard det.

- Ja, det er husholdersken. Og får hun vite at jeg har hatt folk her, får jeg så øra flagrer!

- Ja, nettopp. Men du har vel mye å gjøre, jeg ser du har fyrt opp.

- Ja, nå brenner det bare ut. Jeg har stekt flatbrød. De får jo selvfølgelig flatbrød ved siden av kalvesteika. Det som lå under takka stikker jeg borti der. Nå er det jammen tomt her også, ellers skulle dere fått en smaksprøve. Jeg har vært og levert alt.

- Men det går vel med mye ved?

- Ja, det skal jeg love deg det gjør! Nå begynner det å minke her. Per, tjener, henter ved til meg. Jeg er heldig som har så mye god hjelp, men jeg skal love deg det går mye ved. Her er bakerovnen min. Denne må jo fyres opp om morgenen. Anne fyrer opp tidlig om morgenen. Hun fyller denne med ved, og fyrer jevnt og trutt i bortimot fire timer. Så kan vi gjøre ren denne, og så er den klar. Da kan vi steke det vi skal steke her inne.

- Ja, og jeg lurur på hva Eidsvollsmennene får å spise.
- Det er kalvesteik og flatbrød, og noen ganger grønnsakssuppe.
- Så det er kalvesteik hver dag?
- Ja, det setter de pris på.
- Jaja, men prinsen skal også ha mat. Lager du maten hans også?
- Nei, han har med seg egen kokk. Han har tatt med en franskmann. Det skal jo være litt finere mat til prinsen, vet du. Duger ikke med kalvesteik og flatbrød der i gården! Han har tatt med denne franskmannen, så han får syltet laks, karmenade med brun saus, og sitronterte til dessert. Skal være fint vet du.
- Men har du lært noe nytt av den kokken?
- Nå synes jeg ikke du skal være frekk, for jeg har laget mye fin mat før.
- Ja, det regner jeg med.
- Men den sylta laksen har jeg fått sansen for. Det tror jeg jeg skal servere Anker når han er hjemme igjen. Det tror jeg sannelig jeg skal gjøre.
- Når Anker kommer hjem, sier du. Er han ikke hjemme?
- Nei, han er i London. Han har blitt regjeringsråd, så han jobber for prinsen.
- Ja, nettopp.
- Det er stas vet du. Så der er han.
- Ja, men du har vel litt hjelp her. Hvor tror du Anne er?
- Ja, der sier du noe. Jeg må se om hun er på rommet sitt. For hun skulle vært her for lenge siden. Anne? Nei, hun er ikke her. Jeg er neimen ikke sikker på hvor hun er. Her ligger jo kålen også, den skulle vært skåret opp for lenge siden.
- Har hun hentet vann i dag?
- Ja, det har hun. Se den fine vanndunken min. Joda, jeg så henne komme opp fra elva med bøttene.

- Ja, men da er det snart klart for mat for riksforsamlingen?
- Ja, nå er det snart klart. Ikke mye om å gjøre nå.
- Men du har sikkert nok å gjøre. Og siden du ikke har lov å ha besøk, er det kanskje best at vi går.
- Ja, frøken Harvard er streng. Kanskje greit at dere stikker.
- Og så må du jo finne Anne. Du har vel ansvar for henne.
- Ja, men dere kan stikke ut i hvelvkjelleren, på den sida. Og ser

dere Anne så send henne inn da.

- Men takk for at vi fikk komme inn i kjøkkenet ditt.

- Jo, takk for besøket, koselig å se dere.

Fateburet

Nå er vi ved veis ende. Vi har gått runden i huset, og sett noen av rommene. Det er selvfølgelig mange flere rom her i huset. Som dere sikkert har skjønnet, er 1814 et veldig innholdsrikt år. Vi har jo blant annet tre konger i løpet av ett år. Det har jo ikke skjedd så ofte. Vi starter året 1814 i union med Danmark og en dansk konge. Så velger vi en dansk prins til norsk konge. Og i avslutningen av året er vi i union med Sverige, og har en svensk konge. Så tre konger i løpet av ett år.

1814 er av mange historikere blitt kalt et mirakelår. Mye på grunn av Grunnloven selvfølgelig, som forandret Norge. Takk for besøket! Veldig hyggelig at dere kom hit og fikk se disse rommene. Nå skal jeg låse opp kjellerdøra, og så skal dere få gå ut der.